

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра менеджменту

Затверджую

Проректор з науково-педагогічної
і навчальної роботи та рекрутації,
проф. Іврилук С. В.

Іврилук
вересня 2016 р.

МЕНЕДЖМЕНТ ПРОДУКТИВНОСТІ

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

підготовки магістра

спеціальності 8.03060104 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

Луцьк – 2016

Програма навчальної дисципліни «Менеджмент продуктивності» для студентів галузі знань 0306 «Менеджмент та адміністрування» спеціальності 8.03060104 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності».

01.09. 2016 р. – 7 с.

Розробник: Черчик Л.М., д.е.н., професор

Рецензент: Ліпич Л.Г., д.е.н., професор

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри менеджменту протокол № 1 від 06.09. 2016 р.

Завідувач кафедри: Черчик Л.М.

Програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією факультету економіки та управління

протокол № ✓ від ✓ 2016 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (інституту) Бегун С.І.

Програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою університету

протокол № 1 від 21. 09 2016 р.

© Черчик Л.М., 2016

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Менеджмент продуктивності», складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «Магістр» спеціальності 8.03060104 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

Предметом вивчення дисципліни є система принципів та методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з обґрунтуванням заходів щодо управління продуктивністю підприємств в умовах ЗЕД.

Міждисциплінарні зв'язки. Різноманітні проблеми трудової діяльності людей стали об'єктом дослідження багатьох навчальних дисциплін. Основні з яких – «Управління персоналом», «Менеджмент», «Стратегічне управління», «Адміністративний менеджмент», «Теорія організації», «Економіка підприємства».

Для підвищення продуктивності необхідно управляти змінами, тобто генерувати, мотивувати, стимулювати їх. При цьому досить важливим є планування і координування масштабів та інтенсивності змін у всіх основних організаційних елементах, включаючи зайнятість, структуру кадрів, кваліфікацію і освіту, технологію і устаткування, продукцію і ринки збуту тощо, тобто всі внутрішні й зовнішні чинники продуктивності. Ці зміни повинні сприяти як зростанню продуктивності, так і підвищенню ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Орієнтація на досягнення найвищих кінцевих результатів є найбільш оптимальним стилем створення системи управління продуктивністю і оперування нею.

Програма навчальної дисципліни складається з 2 змістовних модулів:

1. Теоретичні та методологічні основи менеджменту продуктивності.
2. Прикладні аспекти менеджменту продуктивності: вимірювання продуктивності, виявлення факторів і резервів зростання.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Менеджмент продуктивності» – надати майбутнім фахівцям ґрунтовних знань у галузі управління продуктивністю та практичних навичок з аналізу рівня продуктивності та управління економічними ресурсами на всіх рівнях економіки з погляду максимізації результатів і мінімізації сукупних витрат в процесі виробництва продукції і надання послуг.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- вивчення сутності, чинників продуктивності та методів її вимірювання з урахуванням світового досвіду;
- надання всебічних знань з проблем управління продуктивністю в усіх ланках мікро- і макроекономіки;
- формування вмінь і навичок аналізу рівня продуктивності на підприємствах та проектування заходів щодо її планомірного підвищення;
- формування навичок самостійного виконання різних завдань в організаційно-економічній діяльності;
- сприяння розвитку здібностей студентів до дослідницької діяльності.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- теоретичні та методологічні основи менеджменту продуктивності;
- зовнішні і внутрішні чинники продуктивності;
- методичні підходи до вимірювання продуктивності у вітчизняній і зарубіжній практиці;
- принципи, засоби і механізми менеджменту продуктивності в короткостроковому і довгостроковому періодах;

вміти:

- здійснювати вимірювання продуктивності по кожній ланці економіки;
- здійснювати аналіз рівнів продуктивності в розрізі чинників, які на неї впливають;
- здійснювати міжфірмове порівняння показників продуктивності та розробляти заходи і плани з підвищення продуктивності;
- розробляти і реалізовувати поточні та перспективні програми підвищення продуктивності в організаціях та їх структурних підрозділах.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль I.

Змістовий модуль 1. Теоретичні та методологічні основи менеджменту продуктивності.

Тема 1. Предмет, методи, зміст та завдання дисципліни «Менеджмент продуктивності». Поняття продуктивність та продуктивність праці.

Предмет вивчення, зміст, метод та основні завдання дисципліни «Менеджмент продуктивності». Зв'язок менеджменту продуктивності з іншими науками. Базові поняття, пов'язані з продуктивністю. Поняття планування, прогнозування, аналізу, контролю і підвищення продуктивності праці. Методи досліджень в менеджменті продуктивності. Поняття і визначення продуктивності і продуктивності праці. Взаємозв'язок цих категорій. Система факторів виробництва, яка визначає і забезпечує зростання продуктивності суспільної праці. Економічна сутність підвищення продуктивності праці. Продуктивність на макро-, мезо- та мікрорівнях управління.

Тема 2. Стратегічні цілі суспільства і продуктивність. Ринкова система і продуктивність.

Поняття: визначення стратегічних цілей суспільства. Роль продуктивності в їх досягненні. Підвищення ефективності виробництва як основа економічного прогресу. Диференціація цілей суспільства за складовими економічного зростання та економічної диференціації.

Соціальні цілі суспільства та їх диференціація за складовими недопущення бідності та досягнення соціальної забезпеченості. Демографічні цілі суспільства та їх роль у формуванні ринкової системи. Екологічні цілі суспільства та їх взаємозв'язок з продуктивністю. Два шляхи економічного зростання: екстенсивний та інтенсивний. Найважливіші фактори економічного зростання, їх взаємозв'язок і взаємодія.

Попит на найрухоміший фактор економічної системи – робочу силу. Формування і задоволення попиту на робочу силу в умовах ринкової системи господарювання. Вплив факторів «попиту» і «пропозиції» на продуктивність праці. Продуктивність праці та її зв'язок з торгівельним балансом країни. Взаємозв'язок продуктивності праці зі складовими державної економічної політики і регулювання (антимонопольною політикою, державним регулюванням, податковою системою, конкуренцією, грошовою системою, соціальним партнерством, ціноутворенням, підвищенням добробуту населення тощо).

Тема 3. Класифікація внутрішніх чинників продуктивності.

Поняття чинників продуктивності. Мікрорівневі чинники продуктивності (внутрішні) на рівні підприємств (організацій). «Тверді» та «м'які» мікрорівневі чинники продуктивності. Модель мікрорівневих чинників продуктивності. Інтеграційні чинники продуктивності.

Матеріально-технічні («тверді») чинники продуктивності (вироби, матеріальні ресурси, основні фонди та виробничі потужності, технології, інвестиції). Соціально-організаційні («м'які») чинники продуктивності (персонал, нематеріальні ресурси та активи, система управління, організація праці, організація виробництва). Інтеграційні чинники продуктивності (інновації, організаційний менеджмент, економічна безпека підприємства, реструктуризація та санація організації).

Тема 4. Класифікація зовнішніх чинників продуктивності.

Поняття і суть макрорівневих (зовнішніх) чинників продуктивності, їх вплив на динаміку продуктивності. Необхідність і мета управління макрорівневими чинниками продуктивності. Три групи макрорівневих чинників продуктивності: життєвий простір країни; структурні зміни в економіці; інфраструктура та урядова політика. Поняття і складові життєвого простору країни. Чинники життєвого простору: населення, територія, екологія, земля і клімат, природні багатства та природні ресурси. Структурні зміни в економіці. Структурні зміни в зайнятості та структурні зміни ВВП. Урядова політика та її об'єкти. Регульовальні та стимулювальні заходи на макро- і мікрорівнях. Основні чинники урядової політики.

Зовнішні чинники продуктивності: інституційні механізми; інфраструктура; внутрішній ринок споживчих товарів і послуг; фіскальна політика; державний бюджет; бюджетний дефіцит і державний борг; кредитно-грошова політика; соціальна політика; національна безпека держави.

Тема 5. Характеристика основних видів витрат.

Підприємство як основна ланка управління продуктивністю. Економічні ресурси, що призводять до утворення відповідних витрат. Дві великі групи витрат: інвестиції та поточні (операційні) витрати. Поточні витрати та їх поділ на циклічні та безперервні циклічні витрати. Безперервні витрати та їх зв'язок з оплатою праці вищого управлінського персоналу, утриманням основних виробничих фондів тощо. Загальні (сукупні) витрати на одиницю продукції. Класифікація витрат.

Кошторис виробництва та собівартість продукції. Елементний склад витрат. Зниження собівартості продукції та її вплив на підвищення продуктивності. Динаміка продуктивності та результативність виробництва. Зв'язок результативності з ефективністю виробництва.

Система управління витратами і її складові елементи. Місце витрат і центри відповідальності. Калькулювання собівартості продукції та його роль в управлінні витратами.

Тема 6. Взаємозв'язок витрат і продуктивності в короткостроковому і довгостроковому періодах.

Проблема економії і примноження багатств, що проявляється в зростанні продуктивності. Закони безмежності і постійного зростання потреб та обмеженості економічних ресурсів. Базові фактори зростання продуктивності: матеріальні потреби, економічні потреби та ін. Класифікація економічних ресурсів (категорії та трактування ресурсів).

Економічні витрати та зміни продуктивності в короткостроковому періоді. Виробничі можливості зростання продуктивності. Розуміння економістами сутності витрат. Проблема вибору певних ресурсів і проблема альтернативних витрат, їх взаємозв'язок. Крива виробничих можливостей. Закон зростаючих витрат. Оптимізація структури виробництва. Зовнішні та внутрішні витрати фірми. Економічний і бухгалтерський прибуток. Чинник часу, котрий лежить в основі дослідження витрат фірми в різні періоди її діяльності. Короткостроковий та довгостроковий періоди діяльності підприємства.

Закон спадної віддачі, або закон спадної продуктивності, його дія в різних галузях економіки. Графічне трактування закону спадної продуктивності. Графік граничної та середньої продуктивності. Постійні, змінні та загальні витрати фірми, їх графічне відображення. Середні витрати, або витрати в розрахунку на одиницю продукції. Криві середніх витрат (середніх змінних, середніх постійних і середніх загальних). Граничні витрати. Залежність граничних витрат від середніх загальних та середніх змінних витрат. Переміщення кривих витрат. Граничні витрати та гранична продуктивність. Взаємозв'язок між кривими продуктивності та витрат. Віддача витрат у довгостроковому періоді. Крива довгострокових середніх витрат за різних розмірів підприємства. Крива довгострокових середніх витрат – крива вибору, або планова крива фірми. Позитивний та негативний вплив масштабів виробництва на рівень продуктивності. Позитивний ефект масштабу та його прояви (спеціалізація праці,

спеціалізація управління, ефективне використання капіталу, виробництво побічних продуктів). Постійна віддача від зростання масштабів виробництва. Мінімальний розмір виробництва та продуктивність. Природна монополія.

Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти менеджменту продуктивності: вимірювання продуктивності, виявлення факторів і резервів зростання.

Тема 7. Менеджмент продуктивності в короткостроковому і довгостроковому періодах. Фактори і резерви підвищення продуктивності праці.

Менеджмент продуктивності в короткостроковому і довгостроковому періодах.

Коротко- і довгостроковий періоди та аналіз факторів і резервів продуктивності праці. Поняття і класифікація резервів підвищення продуктивності.

Фактори зростання продуктивності праці, їх особливості на сучасному етапі. Резерви підвищення продуктивності за умов нестабільної ринкової економіки. Рівень освіти як показник продуктивності праці. Аналіз, контроль і підвищення продуктивності праці. Прогнозування продуктивності праці. Вплив структурних зрушень на продуктивність праці. Підвищення технічного рівня виробництва. Вплив галузевих факторів.

Обґрунтування підвищення продуктивності суспільної праці методом ланцюгових підстановок. Прогнозування продуктивності праці з використанням методу міжгалузевого балансу праці. Прогнозування продуктивності праці зіставленням витрат живої та уречевленої праці. Програми підвищення та управління продуктивністю. Планування чисельності працівників. Планування чисельності та складу робітників. Планування чисельності інших категорій промислово-виробничого персоналу. Розрахунок додаткової потреби у працівниках і спеціалістах. Методика розрахунку чисельності окремих категорій працівників. Досвід зарубіжних країн в оцінюванні та управлінні продуктивністю праці. Продуктивність праці управлінського персоналу. Техніка номінальної групи.

Тема 8. Вимірювання обсягів виробництва та продуктивності.

Соціально-економічне значення та проблеми вимірювання продуктивності. Вимірювання продуктивності як шлях до оптимального управління економікою в її макро- і мікрорівневих ланках. Система вимірювання продуктивності як пріоритетний напрям управлінської діяльності. Технічні проблеми вимірювання продуктивності. Необхідність врахування динаміки якості товарів і послуг при вимірюванні продуктивності, соціально-економічних та техніко-технологічних змін. Заходи, які необхідно здійснювати, щоб домогтися достовірного вимірювання продуктивності.

Запровадження методів вимірювання продуктивності. Етапи прийняття рішення про вибір методів вимірювання продуктивності. Чинники, які впливають на вибір способів (методів) вимірювання продуктивності. Організаційні проблеми вимірювання продуктивності. Підготовка персоналу в психологічному і мотиваційному планах до запровадження в практику системи вимірювання продуктивності. Залучення робітників і менеджерів до процесу вимірювання продуктивності з використанням їхнього творчого потенціалу. Роз'яснювальна робота в колективі. Вимірювання сукупної та часткової продуктивності в різних ланках економіки. Загальний підхід до вимірювання продуктивності. Вимірювання продуктивності на макрорівні. Макропоказники: валовий національний продукт (ВНП), валовий внутрішній продукт (ВВП), національний дохід (НД), їх економічний зміст та визначення.

Визначення рівня національної продуктивності. Показники, які її визначають. Часткові показники національної продуктивності. Поелементна продуктивність на макрорівні (продуктивність споживчих товарів і послуг (соціальна продуктивність); потенційна продуктивність інвестиційних товарів; продуктивність державних закупівель товарів і послуг; продуктивність експорту; продуктивність імпорту).

Вимірювання продуктивності на підприємствах та в їх виробничих підрозділах. Практичні підходи до вимірювання продуктивності на підприємствах.

Вимірювання продуктивності з врахуванням якісних параметрів продукції. Якісні параметри виробів: техніко-економічні, соціальні, екологічні. Розрахунок темпів зростання продуктивності індексним методом за всіма якісними параметрами виробу. Індекс довговічності виробу та корекція з його допомогою індексів решти його параметрів якості.

Тема 9. Менеджмент продуктивності на мікрорівні.

Управління продуктивністю матеріально-технічних чинників. Управління продуктивністю виробів. Маркетинговий аналіз масштабів ринків збуту. Визначення місткості ринку, частки ринку, цільових сегментів. Менеджмент конкурентоспроможності виробів (підвищення якісних параметрів, «корисної вартості» виробів, цінності продукту).

Менеджмент продуктивності матеріальних ресурсів. Техніко-економічне нормування витрат матеріальних ресурсів. Поняття напруженості норм витрат матеріалів. Коефіцієнти використання матеріалу. Матеріаломісткість і матеріаловіддача, їх зв'язок з динамікою продуктивності. Поняття комплексної переробки сировини.

Менеджмент продуктивності основних фондів і виробничих потужностей. Показники технічного стану і руху основних фондів (коефіцієнти спрацювання, придатності, оновлення, приросту, вибуття тощо). Показники ефективності використання основних фондів.

Управління продуктивністю інформаційних та виробничих технологій. Вивчення новизни виробничих технологій (частки нових технологій, середнього віку технологічних процесів). Визначення ступеня технічної оснащеності праці (машиноозброєність, фондоозброєність, електроозброєність праці). Механізація та автоматизація виробництва як один з провідних чинників підвищення продуктивності. Показники, що відображають рівень механізації та автоматизації виробництва, їх розрахунок.

Тема 10. Менеджмент продуктивності на макрорівні.

Шляхи оптимального формування та використання складових життєвого простору країни.

Населення країни як вихідна основа зростання національної продуктивності. Параметри демовідтворення в Україні, які визначають сучасний стан демографічної ситуації. Продуктивність території та її вплив на зростання національної продуктивності. Екологічність довкілля як чинник продуктивності. Продуктивність землі. Продуктивність природних багатств і природних ресурсів. Управління структурними змінами в економіці. Структурні зміни в ВВП. Експортно-імпортна структура ВВП. Інвестиційні структурні зміни.

Оптимізація соціально-економічної політики уряду. Основні напрями діяльності інституційних механізмів (дослідних і навчальних центрів, інститутів, асоціацій тощо).

Напрями підвищення продуктивності інфраструктури економіки. Основні напрями формування високопродуктивного внутрішнього ринку споживчих товарів та послуг.

Напрями здійснення оптимальної фіскальної політики. Державний бюджет як засіб регулювання економіки. Бюджетний дефіцит і державний борг як чинники економічного зростання й підвищення продуктивності. Управління кредитно-грошовою системою. Соціальна політика. Національна безпека держави, напрями її здійснення.

3. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

4. Методи та засоби діагностики успішності навчання.

В процесі вивчення дисципліни використовують такі методи оцінювання навчальної роботи студента: поточне тестування та опитування; письмовий залік.

5. Список джерел

1. Черчик Л. М. Менеджмент продуктивності: Конспект лекцій для студентів спеціальності 8.03060104 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» денної форми навчання / Л. М. Черчик. – Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2012. – 122 с.
2. Черчик Л. М. Менеджмент продуктивності: Методичні вказівки до виконання самостійної роботи для студентів спеціальності 8.03060104 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» денної форми навчання. / Л. М. Черчик. – Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2012. – 40 с.
3. Черчик Л. М. Менеджмент продуктивності: Методичні вказівки для практичних занять для студентів спеціальності 8.03060104 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» денної форми навчання. / Л. М. Черчик. – Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2012. – 30 с.
4. Черчик Л. М. Менеджмент продуктивності: Методичні вказівки до виконання індивідуальної науково-дослідної роботи для студентів спеціальності 8.03060104 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» денної форми навчання. / Л. М. Черчик. – Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2012. – 24 с.
5. Калина А. В. Менеджмент продуктивності : Навч. посіб. / А. В. Калина, С. П. Калініна, Л. П. Лук'яненко. – К. : МАУП, 2005. – 124 с.
6. Менеджмент продуктивності : Навч. посіб. / Укл. А. О. Ласкавий. – К. : КНЕУ, 2004. – 224 с.
7. Єременко В. О. Підвищення продуктивності: теорія, світовий досвід, шлях України / В. О. Єременко. – Краматорськ : Видавництво Центру продуктивності Міністерства праці та соціальної політики України, 2000. – 187 с.
8. Шермергон А. Менеджмент продуктивності / А. Шермергон, К. Кардансо, О. Сміт. – К. : В-во «Світ», 2008. – 265 с.